

LUND UNIVERSITY

Open Accesspresentation vid Nationalekonomiska institutionens konferens den 19 maj 2011 Smygehus Havsbad

Larsson, Anna

2011

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Larsson, A. (2011). Open Accesspresentation vid Nationalekonomiska institutionens konferens den 19 maj 2011 Smygehus Havsbad.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Open Access

**Nationalekonomiska
institutionens konferens den 19
maj 2011 Smygehus Havsbad**

2014-04-04

Anna Larsson,
Ekonomihögskolans bibliotek

Den vetenskapliga publiceringens syfte och villkor

- **Kommunicera forskningsresultat**
- **Meritering**
- **Underlag för utvärdering och analys**
- **Krav från finansiärer**
- **Nya publiceringsmöjligheter - OA**

Vetenskaplig publicering historik, 1950-talet

- Vetenskapliga sällskap gav ut de vetenskapliga tidskrifterna
- Tidskrifternas syfte var att sprida forskningsresultat inom sitt område
- Ej vinstdrivande omkostnaderna täcktes av prenumerationsavgifter
- Björk (2004)(B-C Björk professor i Information Systems Science, Hanken)
<http://informationr.net/ir/9-2/paper170.html>

Vetenskaplig publicering historik 1960-talet

- **Tidskriftsförlagen köps upp av stora börsnoterade förlag**
- **Prisökningar**
- **Prisökningarna kulminerade under 1990-talet då prisökningarna var mycket stora jämfört med konsumentprisindex**

- Björk (2004)

Förlagsmarknaden

- Reed Elsevier, Taylor and Francis 1000, Springer står för 60% av materialet som indexeras i världens ledande indexeringsdatabas ISI Web of Science
- 1960 fanns 30 st. tidskrifter inom NE de flesta drevs av vetenskapliga sällskap
- 1980 120 st. NE-tidskrifter 50/50 kommersiella/ideella
- 2000 NE 300 st. 2/3 ägdes av kommersiella förlag
- Topp 20 kommersiella NE-tidskrifter kostade 2001 i snitt 1660 §/år
- Topp 20 ickekommersiella NE-tidskrifter kostade 2001 i snitt 180 §/år (Willinsky 2006) (Willinsky, professor i pedagogik? vid Stanford)
- http://mitpress.mit.edu/books/willinsky/TheAccessPrinciple_TheMITPress_0262232421.pdf

Affärsmodellen ”Big Deal”

- Biblioteken tvingas köpa paket om upp till ett hundratal tidskrifter för att få de tidskrifter man vill ha
- Försöker man lösa kontraktet i förtid (vid ex. minskad budget) blir det kännbara straffavgifter
- Lyckas man ändå förhandla bort tidskrifter som man inte efterfrågar höjer förlagen priserna på de tidskrifter man måste ha så att det blir lika dyrt som det ursprungliga paketet

Drivkrafter bakom Open Access 1

- Lund betalade 2010 35 miljoner för tidskriftsprenumerationer och databaslicenser
- EHL 1,5 milj i förvärv därav 300000 kr e-media
- Kuriosa forskningsbibliotekens förvärv 2002-2009
- <http://www.kb.se/dokument/Bibliotek/statistik/forvarv.htm>
- Affärsmodellen "Big Deal"

Drivkrafter 2

- Pengarna räcker inte till både tidskrifter/databaser och böcker
- I Sverige användes 2002 60% av forskningsbibliotekens förvärvsbudget till böcker 2009 **37,5%** (Lundén (samordnare för e-licenser vid KB) 2010)
- http://www.kb.se/dokument/open%20access/15_10-Lunden.pdf

Drivkrafter 3

- **Svårigheter för universitetsförlagen att sälja böcker som en följd av ovan (i alla fall i USA)** (Darnton (historiker och bibliotekschef vid Harvard) 2010 <http://www.nybooks.com/articles/archives/2010/dec/23/library-three-jeremiads/?page=3>)
- **Svårigheter för universiteten att uppfylla den tredje uppgiften**
- **Svårigheter för näringslivet att ta del av forskningsresultat**
- **Svårigheter för "fattiga universitet" att prenumerera och köpa licenser**

Drivkrafter 4

- **Att forskaren kan använda sina publikationer fritt och utan restriktioner**
- **Förlaget Elsevier gjorde 2009 en vinst på 1.1 miljarder \$
Vinstmarginalen 30-40% för naturvetenskapliga, tekniska och medicinska tidskrifter** (Darnton 2010).

Moral?

- **Är det rätt att använda skattepengar på detta sätt?**
- **Först betalar staten kanske forskarens lön när forskaren forskar och skriver artikeln, sedan ger forskaren bort rättigheterna till artikeln med forskningsresultatet gratis till ett företag som omsätter miljarder. Kanske ägnar forskaren även sin fritid åt att gratis granska andra forskares inskickade bidrag för förlagets räkning. Slutligen får universitetet köpa tillbaks tillgången till artikeln DYRT!**

Vad är OA-rörelsen?

- **Initiativ där representanter för olika intressentgrupper fattar beslut om policier som gynnar OA**
- **Informationsteknologi som förenklar spridande av information samt samverkan informationssystem emellan**

Möjliggörare

- **Teknologier såsom Internet, OAI-PMH-protokollet, institutionella arkiv (LUP), ämnesrepositorier (S-WoPEC)**
- **Initiativ/politik**
- **Interorganisatorisk samverkan (SwePub m.m.)**
- **Nya affärsmodeller (att författaren betalar)**
- **Luckor i upphovsrättslagen (som möjliggjort parallellpublicering)**

Budapestinitiativet 2002

- **Budapest Open Access Initiative**
- **Syftet - skynda på utvecklingen i det internationella arbetet för att göra vetenskapliga artiklar inom alla akademiska områden fritt tillgänglig på internet. Man enades om två strategier 1. självarkivering i öppna arkiv (ex. LUP) 2. OA-tidskrifter**
- <http://www.soros.org/openaccess>

Berlindeklarationen 2003

- **Berlindeklarationen** Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities
- “In accordance with the spirit of the Declaration of the Budapest Open Access Initiative, the ECHO Charter and the Bethesda Statement on Open Access Publishing, we have drafted the Berlin Declaration to promote the Internet as a functional instrument for a global scientific knowledge base and human reflection and to specify measures which research policy makers, research institutions, funding agencies, libraries, archives and museums need to consider.”
- http://www.zim.mpg.de/openaccess-berlin/berlin_declaration.pdf

Lunds universitets publiceringspolicy

Universitetet rekommenderar:

- Att forskare om möjligt publicerar sig i tidskrifter som är fritt tillgängliga för läsaren och i andra hand väljer en tidskrift som tillåter parallellpublicering
- Att forskaren undviker att överlåta sin publiceringsrätt. Ett minimikrav för författaren är rätten till parallellpublicering.
- Universitetet vill verka för att vetenskapliga tidskrifter övergår till en publiceringsmodell som gör artiklarna fritt tillgängliga för läsaren direkt, eller i form av parallellpublicering.

http://www.lu.se/o.o.i.s?id=1383&visa=pm&pm_id=395

Vetenskapsrådet

- **För att få bidrag till forskning kräver Vetenskapsrådet nu att forskarna publicerar sitt material fritt tillgängligt för alla. Allmänheten och andra forskare ska ha fri tillgång till allt material som finansierats av allmänna medel**
- **Kravet gäller vetenskapligt bedömda texter i tidskrifter och från konferenser**
- **Måste vara fritt tillgängligt senast 6 månader efter publicering**
- **Från 2010 års ansökningsomgång**
- <http://www.vr.se/omvetenskapsradet/strategierochriktlinjer/fritillganglighetopenaccess.4.1d4cbbbb11a00d342b0800021800.html>

Formas

- För att få bidrag för forskning kräver Formas nu att forskarna publicerar sitt material fritt tillgängligt för alla. Allmänheten och andra forskare ska ha fri tillgång till allt material som finansierats av allmänna medel
- **Vad omfattas av kravet:** alla sakkunnigbedömda konferens- och tidskriftspublikationer som resulterar från forskning som helt eller delvis finansierats av Formas
- **Tillåten fördröjning:** måste vara fritt tillgängligt senast 6 månader efter publicering
- **När:** från 2010 års ansökningsomgång
  - <http://www.lub.lu.se/publicera/open-access-fri-tillgaenglighet/open-access-krav-fraan-forskningsfinansierer/formas.html>

Europeiska forskningsrådet (ERC)

- För att få bidrag för forskning kräver ERC att forskarna publicerar sitt material fritt tillgängligt för alla.
- **Vad omfattas av kravet:** "peer-reviewed publications"

Tillåten fördröjning: publikationen skall arkiveras vid publiceringen och måste vara fritt tillgängligt senast 6 månader efter publicering

- <http://www.lub.lu.se/publicera/open-access-fri-tillgaenglighet/open-access-krav-fraan-forskningsfinansierer/europeiska-forskningsraadets-erc-krav-paa-fri-tillgaenglighet-till-publikationer.html>

Sjunde ramprogrammet (FP7)

- Forskare verksamma inom forskningsområdena: (energy, environment, health, parts of information and communication technologies, research infrastructures, science in society, and social sciences and humanities) måste göra publikationer fritt tillgängliga:
- **Vad:** kvalitetsgranskade forskningsartiklar
- **Tillåten fördröjning:** publikationen ska arkiveras och måste vara fritt tillgängligt senast 6 månader efter publicering inom ämnesområdena energy, environment, health, parts of information and communication technologies, research infrastructures. 12 månaders fördröjning accepteras inom ämnesområdena Science in Society, Socio-economic Sciences and Humanities
- <http://www.lub.lu.se/publicera/open-access-fri-tillgaenglighet/open-access-krav-fraan-forskningsfinansierer/sjunde-ramprogrammet-fp7.html>

Vad är Open Access?

Vetenskaplig litteratur på Internet

- **Fritt tillgänglig**
- **Kvalitetsgranskad**
- **Läsa, ladda ner, sprida, kopiera**

Budapest Open Access Initiative 2002

- **Parallellpublicering innebär att man publicerar en kopia av ett digitalt (vetenskapligt) dokument i fulltext på en fritt tillgänglig webbsida (oftast utan avgift)**

Traditionella tidskrifter

- **Kräver prenumeration för tillgänglighet och läsning vilket innebär**
- **Begränsad spridning av artiklar**
- **Upphovsrätten skrivs vanligen över från författaren till tidskriften**

Hybridtidskrifter

- **Traditionella vetenskapliga tidskrifter som erbjuder författaren att antingen välja traditionell publiceringsmodell eller publicering med Open Access mot en avgift**

OA och parallellpublicering adderar värde

- **För författaren**

- **ökad synlighet (över hela världen), ökat användande (fler citeringar), ökat genomslag (impact), personlig profilering och marknadsföring, möjligheter att hitta samarbetspartners**

(Swan 2010 (Forskare och konsult med inriktning mot vetenskaplig kommunikation Key Perspectives Ltd))

- <http://www.openoasis.org/images/stories/file/Briefing%20papers/Open%20Access%20impact.pdf>
- <http://www.kb.se/Dokument/open%20access/Swan%20-%20Lund%20Nov%202010.pdf>

OA och parallellpublicering adderar värde

- **För institutioner**
  - ökad synlighet, ökat användande, genomslag, marknadsföring av universitetets kompetens och profil, forskningsfördelar.
  - ett ökat tempot på den vetenskapliga publikationsprocessen innebär snabbare spridning av vetenskapliga resultat (Swan 2010)

OA och parallellpublicering adderar värde

- För samhället i stort innebär OA ekonomiska fördelar, dels kostar OA-publicering mindre än nuvarande systemet, dels kan OA leda **konkurrensutsättning** (Swan 2010)
- ”OA skapar värde i ett land där företagen får tillgång till forskning. Idag tycker många företag att det är för dyrt att betala licenserna till de **vetenskapliga förlagen**” (Citat av Jan Hagerlid ansv. OA-frågor vid KB vid konferensen MOA, Lund 25/11-10 <http://www.kb.se/openaccess/>)

Adderar värde för NEK?

- **Topptidskrifter NEK**
- Tidskrifterna från American Economic Association, Journal of Political Economy, International Economic Review, Journal of Labor Economics, American Economic Review, Econometrica, Journal for Political Economy, Journal of Economic Theory o.s.v.
- mycket svåra att bli publicerade i
- höga prenumerationspriser, har ökat de senaste decennierna
- långa ledtider från submission till publicering (Harley et al. 2010 http://escholarship.org/uc/cshe_fsc)

LUP

- **Lund University Publications (LUP) är Lunds universitets institutionella arkiv. Enligt rektorsbeslut 2007 skall forskare med anställning vid Lunds universitet fortlöpande registrera sina publikationer i LUP** <http://www.lu.se/forskning/avhandlingar-och-publikationer>
- **LUP har två uppgifter:**
  - Dels registreringsdatabas med bibliografisk information
  - Dels öppet arkiv för fritt tillgängliga artiklar m.m.
- **Innehåller idag ca 4000 poster från EHL (1245 från NEK)**
- **Kvalitén på posterna upprätthålls genom ett system av granskare, främst från biblioteksnätverket**
- **BD importerar också poster centralt från bland annat databaserna ISI Web of Science och PubMed till LUP**
- **Posterna i LUP hämtas av SwePub som så småningom kommer att integreras i LIBRIS** <http://swepub.kb.se/>

Vad är Sherpa/RoMEO?

- **Sherpa/RoMEO** är en databas över förlagens policies
- **RoMEOs färgskala:**
  - **Grön** = tillåter deponering av pre-print och publicering av post-print
  - **Blå** = tillåter publicering av postprint
  - **Gul** = tillåter deponering av preprint
  - **Vit** = tillåter ingen parallellpublicering
- <http://www.sherpa.ac.uk/romeo.php>

Inga träffar i Sherpa/RoMEO?

- Sök upp tidskriftens webbsida och försök hitta copyrightinformationen. Informationen finns ibland under rubriker som *Copyright*, *Information for authors*, *Licence to publish*
- Sök tillstånd för att parallellpublicera genom att skriva till förlaget. Då man skriver till en utgivare för att få tillstånd att publicera ett arbete i ett öppet arkiv, finns det vissa saker man bör vara noga med att ta med i brevet:
  - Arbetets titel
  - Var det publicerades första gången (publikationens namn, volym, nummer, sidnummer)
  - Var kopian kommer att finnas tillgänglig - dvs LUP Publikationer
- <http://www.lub.lu.se/publicera/upphovsraett/avtal-och-brev.html>

!

- ✓ **Överväg noga vilka rättigheter du vill upplåta åt ditt förlag**
- ✓ **Läs alltid noga igenom förlagens avtalsförslag,**
  - Accepteras utlägg av preprints?
  - Accepteras utlägg av postprints?
  - Eventuella embargokrav?
- ✓ **Se till att du åtminstone behåller rätten att**
  - parallellpublicera i öppet arkiv, universitetets och/eller ämnesbaserat
  - använda din artikel i din undervisning och forskning och i en ev. kommande doktorsavhandling
  - **Många förlag tillåter endast att författarversion deponeras. Viktigt att du som forskare behåller denna version!**

2014-04-04

Anna Larsson,

Ekonomihögskolans bibliotek

Parallellpublicering

- **Ungefär 90% av all tidskrifter tillåter att artiklar görs fritt tillgängliga mot att vissa villkor uppfylls**
- **Två projekt som kommer att förenkla för den som vill parallellpublicering**
  - Ett projekt syftar till att förse lärosätenas arkiv med information om förlagsvillkor för parallellpublicering som automatiskt kommer att kunna hämtas tillsammans med ett försättsblad enligt förlagets önskemål när författaren skriver in titeln på tidskriften i formuläret
  - Ett annat som ska underlätta parallellpublicering av konferensartiklar

• <http://www.kb.se/openaccess/nyheter/2011/Nya-projekt-om-parallellpublicering/>
2014-04-04 Anna Larsson

Publicera OA

- **Gyllene vägen**
- **Hitta en open access-publication i t.ex. DOAJ**
- <http://www.doaj.org/>
- **Skicka in enligt föreskrifterna**
- **Lägg en kopia (PDF) i ett öppet arkiv (LUP) om utgivaren tillåter det**
- **När artikeln blivit publicerad, ändra status i LUP från submitted till publicerad**

Parallellpublicera

- **Gröna vägen**
- Behåll din rätt att parallellpublicera
- Tips om kontraktsskrivning kan hämtas från Sparc-Addendum to Publication Agreement
- http://www.arl.org/sparc/bm~doc/Access-Reuse_Addendum.pdf
- Ta reda på vad förlaget tillåter (SHERPA/RoMEO) eller fråga utgivaren
- Embargo? 6mån? 12 mån?
- Välj ett öppet arkiv (LUP)
- Inkludera ett försättsblad med uppgifter om verket samt var det är publicerat (i Lup kryssar du för i en ruta så genereras försättsbladet automatiskt)

Expertis

- **Bibliometri - Mikael Graffner, Biblioteksdirektionen**
<http://www.lub.lu.se/publicera/forskningsutvaerding.html>
- **Upphovsrätt** <http://www.lub.lu.se/publicera/upphovsraett.html>
- **Sara Ljung Juridiska enheten, Lunds universitet**
<http://www.lub.lu.se/publicera/upphovsraett.html>
- **LUP – Jörgen Eriksson, Biblioteksdirektionen**
Publicera@lub.lu.se

Referenser

- Swan, Alma (2010). *The Benefits of Open Access – to authors, institutions and nations*.
- URL: <http://www.kb.se/Dokument/open%20access/Swan%20-%20Lund%20Nov%202010.pdf>
- Se även URL: <http://www.openoasis.org/images/stories/file/Briefing%20papers/Open%20Access%20impact.pdf>
- Berlindeklarationen URL: http://www.zim.mpg.de/openaccess-berlin/berlin_declaration.pdf
- Budapestinitiativet URL: <http://www.soros.org/openaccess>
- Björk, B-C. (2004). Open access to scientific publications - an analysis of the barriers to change? *IR-Information research*, vol. 9:2. URL: <http://informationr.net/ir/9-2/paper170.html>
- Darnton, Robert (2010). The Library: Three Jeremiads. *The New York Review of Books*. Dec 23. URL: <http://www.nybooks.com/articles/archives/2010/dec/23/library-three-jeremiads/>
- Harley, Diane, Acord, Sophia Krzys, Earl-Novell, Sarah, Lawrence, Shannon, King, C. Judson. (2010). *Assessing the Future Landscape of Scholarly Communication: An Exploration of Faculty Values and Needs in Seven Disciplines*. Center for Studies in Higher Education, UC Berkeley URL: http://escholarship.org/uc/cshe_fsc
- Lundén, Anna (2010). *Open Access och upphandlingen av nationella licenser*.
- URL: http://www.kb.se/dokument/open%20access/15_10-Lunden.pdf
- Willinsky, John (2006). *The Access Principle. The case for open access to research and scholarship*. Cambridge, Mass. : MIT Press. URL: http://mitpress.mit.edu/books/willinsky/TheAccessPrinciple_TheMITPress_0262232421.pdf

Tack!

- Anna Larsson, Ekonomihögskolans bibliotek
- anna.larsson@ehl.lu.se